

Helmut STÜRMER:

*„Mă interesează, în primul rând,
psihologia spațiului”*

Cele mai recente apariții scenografice ale lui Helmut Stürmer au fost la Opera din Köln – unde, în primăvară, a pus în scenă, cu cine altul decât Silviu Purcărete, *Love and Other Demons*, inspirată de romanul *Despre dragoste și alți demoni* al lui Gabriel Garcia Marquez – și la Teatrul Național Timișoara, unde, în vară, în tandem cu Alexandru Dabija a realizat spectacolul *În vizită* de Ronald Schimmelpfennig.

Olița Cîntec: *Domnule Helmut Stürmer, colaborarea cu Alexandru Dabija e un debut. În România sunteți cunoscut mai ales pentru colaborările cu Vlad Mugar și Silviu Purcărete. Cum a apărut proiectul?*

Helmut Stürmer: Cu Sandu Dabija sunt prieten și doream amândoi să lucrăm. El e cu totul alt gen de regizor decât Vlad Mugar sau Silviu Purcărete. Cea mai deosebită calitate a lui e răbdarea cu care lucrează cu actorii, hazul și inteligența cu care îi aduce pe interpreți, uneori de la o stare mijlocie, joasă, la performanțe care depășesc orice previziuni, contrazicând tot ce se știa că poate actorul acela, tot ce se așteptau

ceilalți de la el. Asta a fost, de altfel, și una dintre calitățile lui Vlad Mugur, Dabija asemănându-se aici mai mult cu el decât cu Silviu Purcărete. Mă interesa demult să lucrez cu Dabija, eu fiind deschis spre toate generațiile, spre toate genurile, și realmente mă bucur de această experiență profesională. Am lucrat bine împreună.

O.C.: *Cum s-a implicat scenografia în „rezolvarea“ textului lui Schimmelpfennig – și vă întreb pentru că piesa e destul de dificilă, are multe planuri, se dezvoltă treptat?*

H.S.: *În vizită e un text extrem de greu, ferecat în anumite locuri. Pentru un text ca acesta, înțelegerea lui de către trupă trebuie câștigată în timp, în cursul repetițiilor, iar Dabija a lucrat enorm cu interpreții, pentru că dificultatea nu ține de valoarea trupei, ci de complexitatea problematicii piesei. E un text la al cărui miez, substanță, ajungi foarte greu. Nu e o dramaturgie de tip clasic, e mai degrabă un amalgam de secvențe realiste, e ca un film cvasirealist, montat într-un ritm neobișnuit. Sunt scene de flashback, care s-ar putea petrece la fel de bine și în trecut, unele nici nu ai certitudinea că sunt reale, iar toate detaliile și nuanțele acestea, care reprezintă sensul piesei, nu sunt ușor de descoperit și mai ales de redat. Schimmelpfennig se află între Ibsen și Kafka, o zonă care pentru publicul român nu e foarte obișnuită. La piesa asta nu vîi așteptând să ți se spună ceva despre viață, să te distrezi. Ca spectator, trebuie să fii foarte activ, receptarea să fie una implicată, pentru a răzbate până la sensurile profunde. În vizită e o piesă puternică, pentru că te face să-ți descoperi răunchii.*

O.C.: *Privind în urmă la montările realizate, aș zice că modelarea spațiului e conceptul care vă definește abordările scenografice.*

H.S.: Eu sunt unameleon, nu am un stil pe care să îl recunoști de la distanță, pentru că eu caut să fac nu decoruri frumoase, ci decoruri folositoare spectacolului. De aceea, mă interesează, în primul rând, psihologia spațiului. Fiecare spațiu are un suflet al lui. Una este când spui „a fi sau a nu fi” într-o groapă de gunoi și alta este să o spui într-un salon! Pentru mine, asta e menirea scenografiei: ori să fie un contrapunct, să „contrazică” textul, ca să provoci o altă interpretare, o altă înțelegere a textului ori, cum e, în cazul acesta, să sprijine textul foarte mult. Aici decorul e o casă imensă, locuită de o familie, dar de fapt părăsită. Personajele sunt greu de descoperit, abia la un moment dat îți dai seama ce biografie au, ce îi leagă, ce îi desparte pe toți cei de-acolo. Exact așa am încercat să amenajez și spațiul, să îl descifrez abia de la a doua vedere. Nu e un spațiu pe care îl înțelegi din prima, care îți rezolvă lucruri. Acesta e felul meu de a lucra în teatru și operă. Eu sunt mai degrabă inventator de spații. Ilustrator, în niciun caz. Mă deranjează tare decorurile de vitrină, cele frumoase evident, la care exclami „vai, ce decor frumos”, pentru că nu frumusețea decorului e importantă.

O.C.: *Dramaturgia lui e importantă, sprijinirea textului și a viziunii regizorale.*

H.S.: Dacă privești un decor fără să știi despre ce e vorba și îl privești înainte de spectacol, apoi îl mai privești o dată după spectacol, trebuie să ți se pară altul, să-l pricepi altfel. Asta e convingerea mea! Și la Dabija am avut libertatea să inventăm un spațiu care, fiind modular, am pornit cu ideea unui decor foarte simplu. După ce am citit piesa, mi-am dat seama că nu acesta e drumul și că spectacolul are nevoie de un sprijin spațial mai puternic. Atunci am făcut un amestec, un truc estetic, pentru a sugera cele 15 camere – am folosit oglinzi care reflectă dosul fațadei unui coridor, dând senzația că totul e mai mare decât în realitate. E un decor hiperrealist, ca în cinematografie.

O.C.: *Lucreți de multe ori în echipe rodante, sudate prin colaborări îndelungi, de pildă în echipa lui Purcărete, cu Lia Manțoc și Vasile Șirli. Cât de importantă e echipa?*

H.S.: Un scenograf nu poate exista fără regizor, asta e soarta lui. Dacă faci un decor frumos, care nu ajută spectacolul, degeaba l-ai făcut. E o meserie care depinde foarte mult de echipa de lucru. De aceea am avut întotdeauna noroc să lucrez pe perioade mai îndelungate, de 2-3 ani, poate mai mult cu aceiași regizori cu care m-am înțeles foarte bine. În lunga perioadă din Germania și chiar și acum, am colaborat și cu alți regizori, dar numai din când în când. Majoritatea producțiilor sunt făcute de oameni cu care sunt obișnuit să lucrez. Regizorul e acela care alege scenograful, iar ei doi fac concepția spectacolului, nimeni nu știe cât l-au gândit, ce ingrediente au pus în ciorbă.

O.C.: *Important e rezultatul. E misterioasă această față nevăzută a muncii pentru un nou spectacol, toate căutările, frământările care se finalizează prin scenografie. Silviu Purcărete cum lucrează?*

H.S.: Nu e nicio regulă. Noi doi am lucrat așa de mult împreună, încât am ajuns să avem și o cheie comună. Asta mi s-a întâmplat și cu Mugur. Când citim textul, știm fiecare ce gândește celălalt, cum îl vede. Ajungi la o gândire comună, uneori vedem lucrurile invers sau măcar altfel, dar te cauți și te lupți, eu îi știu foarte bine imagistica și el o știe pe a mea. Din combinația asta ies lucrurile reușite. Uneori e mai greu să găsești spațiul optim și fac trei, patru variante de machetă, uneori iese în 10 minute, alteori abia după câteva săptămâni. Nu există o rețetă.

O.C.: *Ați avut vreun spectacol cu un travaliu mai chinuitor, plin de frământări, îndelungat?*

H.S.: Nu e un chin, e un proces de creație mai lung. Cred că la *Faust* am căutat cel mai mult cu Silviu. Aici ne-am învățat în jurul mai multor variante de spațiu.

O.C.: *Ce alte variante ați imaginat, în afara celor văzute în spectacol?*

H.S.: În principiu a fost acest spațiu mare, hala industrială, dar ne-am tot gândit cum să îl folosim, ce posibilități de spargere are spațiul, asta a fost întrebarea cea mai mare. Ce facem, avem două lumi complet diferite, una cvasirealistă, alta *Noaptea Walpurgiei*. Până la urmă a ieșit soluția de spargere a spațiului, de mobilitate a decorurilor și de trecere a spectatorilor prin decor. Celelalte variante erau asemănătoare, dar cu alte soluții spațiale. Am făcut tot felul de desene, machete... În scenografie, distanța dintre succes și eșec este foarte mică. Fiecare proiect, decor constituie o provocare. În arta scenografică niciodată nu ajungi să știi totul, ai mereu câte ceva nou de învățat, o iei mereu de la zero. Sigur că acumulezi un bagaj de experiență, dar acesta nu-ți rezolvă creativitatea în niciun caz, în cea mai fericită situație, poate să te apere de eventualele pericole. Eu, ceea ce știu sigur, după ani de activitate, e ceea ce nu funcționează, ce nu merge. Dar sunt încă în căutarea a ceea ce funcționează în teatru, în scenografie.

O.C.: *Numele v-a apărut mai ales alături de acela al unor regizori consacrați, cu blazoane artistice. Nu v-a tentat și colaborarea cu un director de scenă mai tânăr?*

H.S.: Sunt foarte deschis, nu am prejudecăți legate de vârstă. De la tineri înveți adesea foarte multe din felul lor de a aborda viața.

O.C.: *Dacă o instituție are avea ideea de a vă invita și de a vă cere să propuneți un proiect la care visați, care ar fi acela?*

H.S.: Mi-ar plăcea să fac odată *Castelul* lui Kafka și un spectacol de operă inspirat din *Urmuz*. Dar asta ar trebui să fie o comandă fermă din partea unui teatru, deoarece o operă, indiferent dacă e mică ori mare, trebuie să fie comanda fermă a unei instituții, a unui sponsor, pentru că e o operațiune complicată, de durată.